

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 15-06-2020 r.

Adam Bodnar

XI.505.12.2020.MA

Pan
Witold Kołodziejski
Przewodniczący Krajowej Rady
Radiofonii i Telewizji
Skwer kard. S. Wyszyńskiego 9
01-015 WARSZAWA

Szanowny Panie Przewodniczący!

W toku wcześniejszej korespondencji kilkakrotnie zwracałem się już do Pana Przewodniczącego w **sprawie emitowania w mediach publicznych treści naruszających godność osób LGBT** (lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych) i nawołujących do nienawiści ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową¹. Niestety dotychczas nie podzielał Pan Przewodniczący mojej oceny co do konieczności interwencji we wskazywanych sprawach, nie dopatrując się naruszenia przez nadawców art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2020 r. poz. 805, t.j.; dalej jako: „u.r.t.” lub „ustawa o radiofonii i telewizji”). Z kolei wystąpienie z 14 maja br., w którym z okazji Międzynarodowego Dnia Przeciwko Homofobii, Bifobii i Transfobii przekazałem Panu Przewodniczącemu uwagi i postulaty dotyczące ochrony osób LGBT przed mową nienawiści w przekazie medialnym², pozostało do tej pory bez odpowiedzi. Byłbym wdzięczny, gdyby Pan Przewodniczący odniósł się do przedstawionych w ww. piśmie rekomendacji.

Jednocześnie niniejszym wystąpieniem pragnę zwrócić się do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w przedmiocie innej audycji – **programu publicystycznego „Studio Polska”, wyemitowanego na antenie TVP Info dnia 13 czerwca br.**³, dotyczącego trwającej kampanii prezydenckiej. W toku dyskusji jeden z gości programu, Pan Poseł Przemysław Czarnek, wypowiedział się na temat osób LGBT słowami: „Brońmy rodziny

¹ Wystąpienia RPO do Przewodniczącego KRRiT z 8 kwietnia 2019 r. (dostępne w wersji elektronicznej na stronie: <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/osoby-homoseksualne-utozsamiono-w-tvp-info-z-pedofilami-interwencja-rpo>) i z 18 listopada 2019 r. (dostępne w wersji elektronicznej na stronie: <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-krrit-czy-inwazja-tvp-przekroczyla-granice-swobody-wypowiedzi>).

² Wystąpienie RPO do Przewodniczącego KRRiT z 14 maja 2020 r., dostępne w wersji elektronicznej na stronie: <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Do%20KRRiT%20ws%20sytuacji%20LGBTI%2C%2014.05.2020.pdf>

³ Nagranie programu dostępne jest na stronie internetowej: <https://vod.tvp.pl/video/studio-polska.13062020.48197016>

przed tego rodzaju zepsuciem, deprawacją, absolutnie niemoralnym postępowaniem. Brońmy nas przed ideologią LGBT i skończmy słuchać tych idiotyzmów o jakichś prawach człowieka czy jakiejś równości. Ci ludzie nie są równi ludziom normalnym i skończmy z tą dyskusją”.

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich, pełniąc także funkcję niezależnego organu ds. równego traktowania⁴, **stanowczo sprzeciwiam się takim wypowiedziom** jak powyższa i stoję na stanowisku, że **nosi ona znamiona mowy nienawiści ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową**, a tym samym narusza godność i prawa osób nieheteronormatywnych i transpłciowych. Przekonaniu temu dałem wyraz w oświadczeniu z dnia 15 czerwca br., w którym odniosłem się m.in. do przytoczonej wypowiedzi Pana Posła Czarnka, przypominając, że **nieprzekraczalną granicą wolności słowa jest godność drugiego człowieka** i żadne okoliczności, w tym kampania wyborcza, nie mogą być uzasadnieniem dla dehumanizacji grupy społecznej oraz homofobicznej retoryki⁵.

Mając na uwadze, że ww. program został wyemitowany na antenie Telewizji Polskiej, czuję się w obowiązku zwrócić w tej sprawie także do Pana Przewodniczącego podkreślając, że wypowiedź Pana Posła Czarnka oceniam jako sprzeczną z prawem powszechnie obowiązującym i z zasadami współżycia społecznego. Audycje i inne przekazy prezentowane w mediach publicznych, zgodnie z art. 18 ust. 1 u.r.t., **nie mogą propagować działań sprzecznych z prawem, moralnością i dobrem społecznym, w tym zawierać treści dyskryminujących lub nawołujących do nienawiści**. Chociaż orientacja seksualna i tożsamość płciowa nie zostały wymienione wprost jako przesłanki objęte zakazem dyskryminacji z art. 18 ust. 1 u.r.t., niewątpliwie są one cechami chronionymi prawnie przez art. 32 ust. 2 Konstytucji RP oraz przepisy umów międzynarodowych, będących w Polsce źródłem prawa powszechnie obowiązującego⁶. Również ustawa o radiofonii i telewizji wprost przywołuje orientację seksualną jako niedozwoloną podstawę nierównego traktowania, wskazując w art. 16 ust. 3 pkt 2, że przekazy handlowe nie mogą zawierać treści dyskryminujących między innymi ze względu na tę przesłankę. Okoliczność, że orientacja seksualna i tożsamość płciowa nie zostały wskazane *expressis verbis* w art. 18 ust. 1 u.r.t. nie może więc, w mojej ocenie, stanowić uzasadnienia dla emitowania w mediach publicznych treści dyskryminujących i nawołujących do nienawiści ze względu na te cechy szczególne.

⁴ Zob. art. 18 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r., poz. 1219, z późn. zm).

⁵ „Sprzeciw wobec homofobicznej mowy wykluczenia i pogardy - stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich” – oświadczenie RPO z dnia 15 czerwca 2020 r., dostępne na stronie: <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/sprzeciw-wobec-homofobicznej-mowy-wykluczenia-i-pogardy-stanowisko-rzecznika-praw-obywatelskich?fbclid=IwAR3AcGQEj4u4RCufW2w0ftGR4y9CDvY7-ZWJTGfm8-mmnRaf61zIw5qtKPI>

⁶ W tym z art. 21 ust. 1 Karty Praw Podstawowych UE (Dz. Urz. z 2016 r. C 202, s.389.), art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284) oraz art. 26 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz. U. z 1977 r. nr 38 poz. 167).

Dodatkowo należy zauważyć, że zgodnie z art. 13 ust. 1 u.r.t. **nadawca ponosi odpowiedzialność za treść emitowanego przez niego programu**. W związku z tym zasadne jest także przeanalizowanie sposobu reakcji prowadzącego na wspomnianą wypowiedź.

Warto ponadto zwrócić uwagę na **szczególne obowiązki mediów publicznych w obszarze budowania świadomości społecznej i kształtowania postaw i opinii odbiorców**. W myśl art. 21 ust. 2 pkt 5a u.r.t., programy emitowane w mediach publicznych powinny sprzyjać integracji społecznej, w tym przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu. W obliczu postępującej brutalizacji języka i radykalizacji opinii media publiczne powinny więc wyjątkowo **dbać o przeciwdziałanie mowie pogardy**, która bezsprzecznie umacnia uprzedzenia, prowadzi do wykluczenia całej grupy społecznej, a w konsekwencji może stać się podstawą nienawiści i motywowanej nią przemocy.

Szczególne jest także rola mediów w toku trwającej kampanii wyborczej. Czas wyborów politycznych to moment, w którym wyjątkowego znaczenia nabiera **obowiązek mediów do kierowania się bezstronnością, pluralizmem, wyważeniem i niezależnością** (art. 21 ust. 1 u.r.t.). Zgodnie z zaleceniami skierowanymi do Polski po wyborach parlamentarnych w 2019 r. przez Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) OBWE⁷ **Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji powinna aktywnie monitorować media** nadawcze pod kątem przestrzegania prawa w czasie kampanii wyborczej i niezwłocznego **reagować na stwierdzone naruszenia**. W tym samym raporcie wskazano także, że kandydaci powinni powstrzymać się od nietolerancyjnych wypowiedzi, a władze i partie polityczne powinny bezwzględnie potępiać wszelkie tego typu przypadki. Zalecenie to stanowiło wynik oceny, że prowadzona wówczas kampania cechowała się wysoką polaryzacją, a niektórzy kandydaci nie stronili od retoryki nacjonalistycznej i homofobicznej. Odnotowano, że taka narracja wywoływała poczucie zagrożenia i negatywne emocje społeczności LGBTI i innych mniejszości.

Na **powinności mediów w ramach relacjonowania i komentowania kampanii** wyborczych zwrócono także uwagę w „Zaleceniach w Sprawie Zwalczenia Dyskryminacji i Mowy Nienawiści w Kampaniach Wyborczych” Equinet – Europejskiej Sieci Organów ds. Równego Traktowania⁸. Wskazano, że: „media muszą **powstrzymać się od używania lub popierania dyskryminującego języka**, polityki, idei lub teorii wyższości jednej grup osób, która jest wynikiem ich rasy, pochodzenia etnicznego, wyznania, płci, wieku, orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, niepełnosprawności lub innych chronionych

⁷ Rzeczpospolita Polska, Wybory Parlamentarne 13 października 2019 - Krótkoterminowa misja obserwacji wyborów ODIHR - Sprawozdanie końcowe, Warszawa 14 lutego 2020 r., dostęp elektroniczny: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/8/448417.pdf>

⁸ Zalecenie Equinet w sprawie zwalczania dyskryminacji i mowy nienawiści w kampaniach wyborczych, 2019, dostęp elektroniczny: <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/zalecenie-equinet-w-sprawie-zwalczania-dyskryminacji-i-mowy-nienawisci-w-kampaniach-wyborczych>.

cech osobistych albo ich połączenia” (zalecenie nr 5) oraz, że „muszą powstrzymać się od używania lub popierania mowy nienawiści. Informowanie o stanowiącym mowę nienawiści języku kampanii wyborczych powinno być prowadzone w odpowiedzialny sposób, z odpowiednim wyjaśnieniem kontekstu i krytyczną refleksją na jego temat.” (zalecenie nr 7). Rekomendacje te zostały sformułowane w związku z zaniepokojeniem Equinet i zrzeszonych w ramach organizacji organów równościowych, rosnącą w Europie liczbą kampanii wyborczych cechujących się dyskryminującym językiem.

W świetle przywołanych przepisów prawnych i zaleceń pragnę podkreślić, że regulacje ustawy o radiofonii i telewizji nie mogą pozostać pustymi deklaracjami. Muszą pójść za nimi **konkretne działania, w tym sprzeciw wobec treści godzących w podstawowe wartości konstytucyjne** polskiego systemu prawnego. Z tego względu, działając w oparciu o art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627, t.j.), zwracam się do Pana Przewodniczącego o zbadanie niniejszej sprawy w ramach kompetencji Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Będę wdzięczny za przedstawienie przez Pana Przewodniczącego stanowiska w sprawie i przekazanie informacji o podjętych działaniach.

Łączę wyrazy szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/